

tur, aut molliori interpretatione temperanda iudicantur, aut sapienter cavenda monuerunt.

Acta causa est. Vides, sapientissime nomofylax, lectionem Abælardi Ecclesiæ utilitem esse et conducibilem, eum monachum probum et doctum, ab errorum suspitione repurgatum, adversis suis clariorem, majori post obitum honore ornandum, et inter orthodoxos collocandum, omni laude, prædicatione, literis, monumentisque esse decorandum.

Et quoniam in illis tot tantisque negotiis regni, quæ tanquam Atlas cælum, tu sustines, animadvertimus te semper ex succisvis aliquot horas impendere meditationi et veterum auctorum lectioni. Habe, quæso, hunc inter eos, quos tibi in pretio habendos, legendos, et eximie diligendos proposuisti. Mea hæc studia et officia, quæ tibi honori et ornamento, ut debeo, esse concupivi, boni consule; tibi que persuade, me eorum qui tuas virtutes mirantur, te amant et colunt, quorum pro tua amplitudine magnus est numerus, nemini concessurum.

Colofonem imponent huic Apogetico pro Abælardo ejusdem, parentalia et exequiæ, nec non uxoris. Præclare enim apud Euripidem Ulixes, dum vult suadere mactandam manibus Achilleis Polyxenam, dicit se quandiu fruatur hac luce, modicis contentum honoribus; at sepulturam suam optat inspicere ornatissimam, *δὴ μὲν ἀποῦ γὰρ ἡ χάρις*. Hic su-

A premus cumulus felicitatis, sicut Virginio apud Plinium Cornelius Tacitus, ita Abælardo contigit laudator eloquentissimus, Petrus nempe Venerabilis, et optatissima prælica, seu funera, quæ lacrymis ejus tumulum decoravit, stertumque fecit Heloissa præstantissima, quæ plusne dilexerit an suscepit maritum, in dubio reliquit.

Sextuplex Abælardi epitaphium vide infra.

Obiit magnus ille doctor xi Kal. Maii 1142, ætate suo climacterico; Heloissa vero xvi Kal. Junii an. 1163: creditur enim 22 annis et amplius marito supervivisse. Ejus epitaphium quatuor versibus comprehensum non est ejusdem auctoris, cujus sunt præcedentia. Sed tamen libuit ascribere, quamvis majoribus præconiis fuerit dignissima, utpote supra sexus modum eloquens:

*Hoc tumulo abatissa jacet prudens Heloissa,
Paracitum statuit, cum Paracito requiescit.
Gaudia sanctorum sua sunt super alta polorum.
Nos meritis precibusque suis exaltet ab imis.*

B Have et vale, mi Abælarde redivive, tibi ipsi tuisque cineribus fœnix, et a veritate temporis Ælia in lucem erute. Hoc tibi dictum tolle memor:

*At mihi quod vivo detraxerat invida turba,
Post obitum duplici fœnore reddet honor.*

EPITAPHIA ABÆLARDI.

I.

Auctore Petro Venerabili, ut et sequentis. (Opp. Abælardi, p. 342.)

Gallorum Socrates, Plato maximus Hesperiarum, Noster Aristoteles, logicis, quicumque fuerunt, Aut par, aut melior; studiorum cognitum orbi Princeps; ingenio varius, subtilis et acer; Omnia vi superans rationis, et arte loquendi Abælardus erat; sed tunc magis omnia vicit, Cum Clunacensem monachum moremque profectus,

Ad Christi veram transivit philosophiam.
In qua longævæ bene complens ultima vitæ,
Philosophi quandoque bonis se connumerandum Spem dedit, undenas Maio revocante Kalendas.

II.

(FABRIC., Biblioth. med. et inf. Lat., V, 255.)

Petrus in hac petra latitat, quem mundus Homerum Clamabat, sed jam sidera sidus habent.

Sol erat hic Gallis, sed eum jam fata tulerunt:

Ergo caret regio Gallica sole suo.

Ille sciens quidquid fuit ulli scibile, vicit

Artifices, artes absque docente docens.

Undecimæ Maii Petrum rapuere Kalendæ,

Privantes logices atria rege suo.

Est satis in tumulo, Petrus hic jacet Abælardus,
Cui soli patuit scibile quidquid erat.

III.

(RAWLINSON, edit. Epistolarum Petri Abælardi, p. III, ex cod. Oxon.)

Occubuit Petrus, succumbit eo moriente
Omnis philosophus, perit omnis philosophia,
Scinditur in partes jam vestis philosophiæ.
Gallia facta est frequens studiis et philosophia,
Petrum defunctum deslet de philosophia,
Gemma subtracta plangit solitaria facta.

C Plangit Aristotelem sibi logica nuper ademptum,
Et plangit Socratem sibi mœrens ethica demptum,
Physica Platonem, facundia sic Ciceronem,
Artes artificem deplorant occubuisse,
Quod quid sentirent, senserunt exposuisse.
Petrus Aristoteles fuit ipse vel alter et hæres,
Solut Aristotelis metas qui reperit artes;
Illic docuit voces cum rebus significare,
Et docuit voces res significando notare.
Errores generum correxit, ita specierum;
Illic genus et species in sola voce locavit,
Et genus et species sermones esse notavit.
Significativum quid sit, quid significatum,
Significare quid sit prudens diversificavit;
Illic quid res essent, quid voces significarent
Lucidius reliquis patefecit in arte peritis.
Sic animal nullumque animal genus esse probatur,
Sic et homo, sed nullus homo species vocatur.
Ingenio fretus docuit subtilia Petrus

D Dogmata doctores quæ non docuere priores,
Quantum difficiles aliis sunt omnibus artes
Tam Petro faciles, Petro referente patentes.
Petrus laudandus, Petrus plangendus ab hoste
Occidit: hunc subita rapuit sors invida morte.
Errorum nebula surgunt, te, Petre, cadente;
Si stares, caderent, et, te surgente, jacerent.
Gloria te celebrem fecit, tua fama perennem,
Nec potuit titulos mors abolere tuos.
Invidit mors ipsa tibi, qui causa fuisti
Omnibus invidiæ: mors inimica tibi.
Jam tua vocalis sententia facta realis
Mors argumentum, sic tibi tumba locus.
Hæc in voce docens, hæc in rebus didicisti,
Et moriendo probas quod moriatur homo.

IV.

(Bern. Pez, Thes. anecd. noviss., t. III, Diss. Isag., p. xxii.)

Petrus amor cleri, Petrus inquisitio veri,

Lingua salutaris turbæque lucerna scholaris,
 Argumentandi solertia, copia fandi,
 Post mundi bella, nova fulget in æthere stella.
 De mando fragili sub mense vocatur aprili,
 Eloquii flos, consilii ros, ingenii cos,
 Grammaticæ fons, Rhetoricæ pons, ac Logicæ mons,
 Ecclesiæ lux, iustitiæ dux inter iniquos,
 Gymnasii fax, discipuli pax, justus et insons.
 Hinc abiit, sed non obiit, nec desiit esse.
 Præterit sed non periit, transivit ad esse.
 Aspera gens violenter agens, super hunc fabricavit:
 Christus eum super æthereum jubar exhilaravit.

V.

(Opp. Philippi abbatis Bonæ-Spet, p. 801.)

Lucifer occubuit, stellæ, radiatæ, minores,
 Cujus vos radius hebetabat ut inferiores.

A Illius occasu tandem venistis ad ortum
 Naufragioque tulit vestræ ratis anchora portum.
 Maturus, docilis, pius, egit, prætulit, emit
 Cursum, jus, cælum, tempore, lege, fide.

VI.

(*Rev. Gall. et Francic. Script.*, t. XII, p. 415, Ex
 chronico Richardi Pictaviensis.)

Summorum major Petrus Abælardus
 Occidit, immanis factus dolor omnibus unus.
 Gallia nil majus habuit vel clarius isto.
 Nec mors cujusquam fit tanta ruina Latinis.
 In quantum fama Romani nominis exit,
 Illius ingenii studiorum fama volavit.
 Namque oritur patre Pictavis et Britone matre,
 Cum Francis studuit, monachus moritur Cabilonis.

PETRI ABÆLARDI

APOLOGIA SEU FIDEI CONFESSIO.

Universis Ecclesiæ sanctæ Filiis Petrus ABÆLARDUS ex eis unus, sed in eis minimus.

Notum proverbium est: Nil tam bene dictum quod non possit depravari; et, ut beatus meminit Hieronymus: « Qui multos scribit libros, multos sumit iudicis. » Ego quoque, cum pauca scripserim, parva, vel, ad comparationem aliorum, nulla, reprehensionis notam effugere non potui: cum tamen in his, de quibus graviter æccusor, nullam (sciat Deus!) meam cognoscam culpam, nec, si qua fuerit, procaciter defendam. Scripsi forte [at. fortassis] aliqua per errorem, quæ non oportuit; sed Deum testem et iudicem in animam meam invoco, quia in his de quibus æccusor nil per malitiam aut per superbiam præsumpsi. Multa in scholis multis locutus sum, nec unquam aquas furtivas, vel panem absconditum habuit mea doctrina. Palam locutus sum ad ædificationem fidei sive morum, quod mihi salubre visum fuit; et quæcunque scripsi, libenter omnibus exposui, ut eos iudices, non discipulos haberem. Quod si uspiam per multiloquium excessi, ut scriptum est: « In multiloquio non effugies peccatum (*Prov. x, 19*), » nunquam importuna defensio me effecit hæreticum, paratus semper ad satisfactionem de male dictis meis corrigendis, sive delendis: in quo certe proposito usque in finem perseverabo. Sed sicut meum est male dicta mea, si qua sint, velle corrigere, sic crimina mihi non recte injecta me propulsare convenit. Cum enim dicat beatus Augustinus: « Crudelis est qui famam suam negligit (5*) », ac, juxta Tullium, « Taciturnitas imitatur confessionem; » quæ scripta sunt contra me capitulis æquum duxi respondere, videlicet ratione servata, qua contra derogantium linguas beatus Gregorius fideles his instruit verbis: « Sciendum est quia linguas detrahentium sicut nostro studio non debemus excitare, ne ipsi pereant, ita per suam malitiam excitas debemus æquanimiter tolerare, ut nobis meritum crescat: aliquando autem etiam compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorum qui audire nos ad bona poterant, corda innocentium corrumpant. » (6) Agnoscat ergo fraterna charitas me qualemcunque filium Ecclesiæ, cum ipsa integre cuncta quæ recipit, recipere; cuncta quæ respuit, respuere: nec me unquam unionem fidei disse, quamvis impar cæteris morum qualitate.

Quod igitur mihi vel per malitiam impositum est quod scripserim, « Quia Pater plena potentia, Filius quædam potentia, Spiritus sanctus nulla potentia, » hæc ego verba non tam hæretica quam diabolica, sicut justissimum est, abhorreo, detestor, et ea cum suo auctore pariter damno. Quæ si quis in meis reperiat scriptis, non solum me hæreticum, verum etiam hæresiarcham profiteor.

Tam Filium quam Spiritum sanctum ex Patre profiteor esse, ut ejusdem sint cum Patre substantiæ, ejusdem penitus voluntatis atque potentiæ; quæ quorum omnino eadem substantia vel essentia, nulla potest esse vel voluntatis diversitas, vel potentiæ inæqualitas. Quisquis etiam me scripsisse asscrit quod de substantia Patris Spiritus sanctus etiam non sit, malitiæ id vel ignorantiae maximæ fuit.

Solum Filium Dei incarnatum profiteor, ut nos a servitute peccati et a jugo diaboli liberaret, et supernæ aditum vitæ morte sua nobis reseraret.

(5*) Aug. serm 52, ad fratres in eremo.

(6*) Hom. 9, lib. 1 *super Ezechiel*.